

**ОТПРАВЬ
ПИСЬМО -
ДОБЕЙСЯ
ПЕРЕМЕН**

AMNESTY
INTERNATIONAL

НАССИМА АЛЬ-САДА, САУД АРАБИЯСЫ

АЯЛДАРДЫН

УКУКТАРЫН ТАЛАП

КЫЛГАНДЫГЫ

ҮЧҮН КАМАЛДЫ

АДАМ УКУКТАРЫНА КИРИШҮҮ

КАТ ЖАЗУУ МАРАФОНУ

Жыл сайын адам укуктары күнүнө карата, 10 - декабрдын тегерегинде (Адам укуктарынын жалпы декларациясы 1948- жылы кабыл алынганын белгилөө үчүн) Эл аралык Мунапыс Уюмунун “Кат Жазуу Марафону” өнөктүгү өткөрүлөт. Бул өнөктүктүн башкы максаты – укуктары тебеленген же тобокелге кабылган адамдардын же жамааттардын жашоосун өзгөртүүгө багытталат. “Кат Жазуу Марафону” өнөктүгүнө карата Эл аралык Мунапыс Уюму бир катар иш-чараларды - өткөзүү менен жеке адамдардын, топтордун жана жамааттардын маселелерин да көтөрүп, алардын абалын өзгөртө ала турган чечим чыгаруучу тараптарга жеткирет. Маселелердин орчундуулугун белгилөө үчүн коомдук иш-аракеттерди уюштуруп, жалпыга маалымдоо каражаттары жана интернет айдычы аркылуу эл аралык коомчулуктун көңүлүн бурат.

“Кат Жазуу Марафону» өнөктүгүнүн негизги бөлүгү кат жазуудан турат жана дүйнө жүзүндөгү миллиондогон адамдарды камтыйт. Эл аралык коомчулукка чакырык таштоонун натыйжасында, чечим кабыл алуучу тараптарга каттар мөндүрдөй жаай баштайт. Быйылкы жылдагы иштер өз укуктарын коргогондугу жана пикирлерин билдиргендиги үчүн камалгандар, ЛГБТ өкүлдөрү, тынчтык митингине чыккандыгы үчүн

ур-токмокко алынгандар, же атып өлтүрүлгөндөр, куугунтукка алынган айлана-чөйрөнү коргоочулар, ар кандай коркутууларга дуушар болгондор, же жана башка адамдык укуктары тебеленген жарандарды камтыйт. Алар дүйнөнүн бардык булуң - бурчтарындагы миңдеген адамдардан тилектештик каттарын ала алышат. Мыйзам бузууларга дуушар болгондор жана алардын үй-бүлөлөрү, алардын маселелери коомчулукка жеткирилип жаткандыгын билишет. Эң башкысы аларды эч ким унутпаганын көрүп сезишет.

Мурунку жылдардагы ушул сыяктуу өнөктүктөрдүн алгылыктуу натыйжаларын кубануу менен көрүүгө болот. Мыйзам бузуулардан жапа чеккен жана укуктары тебеленген адамдар бул каттардын өзгөчөлүгүн белгилеп, кат жазгандарга ыраазычылыгын билдирүү менен көптөгөн адамдар алардын иши үчүн тынчсызданып жаткандыгы аларга чоң дем – күч берээрин айтышат.

Көпчүлүк учурда расмий өкүлдөр бул адамдарга карата байкалаарлык өзгөртүүлөрдү киргизишет: айыптоолор токтотулат, катаал мамилелер жумшартылат жана маселени чечүү үчүн мыйзамдар же жоболор кабыл алынат.

Биз күрөшүп жаткан адамдар жөнүндө маалымат алыңыз:

<https://eurasia.amnesty.org/marafon-pisem/>

Өлкөүздөгү Эл аралык Мунапыс Уюмуна кайрылыңыз:

<https://eurasia.amnesty.org/>

#W4R20 хэштегин колдонуп

@Amnesty баракчасына Твиттерден жазыңыз.

АДАМ УКУКТАРЫ БОЮНЧА САБАТТУУЛУКТУ АРТТЫРУУ

БАШТООНУН АЛДЫНДА

Адам укуктары боюнча сабаттуулукту арттыруу иш-чарасын мектепте, жамааттык жыйында, үй-бүлөө ичинде, активисттик иштерде, онлайн же оффлайн форматында жүргүзүүгө болот. Уюштуруучу катары сиз бул иш-чараны иш алып барып жаткан топтун шартына жана ыңгайына жараша ылайыкташтыра аласыз. Мисалы, талкуулана турган маселелер боюнча топтун буга чейин кандай маалыматы бар экендигин, катышуучулардын санын жана кантип аларды иш-чарага жигердүү катышууга үндөй тургандай мыкты уюштуруу, бардык шарттарыңызды жана чектөөлөрдү алдын ала карап көрүңүз. Катышуучулардын коопсуздугун эске алуу менен мындай иш-чараларды алар менен өткөзүүгө болобу же жокпу сураңыз жана себептерин талкуулаңыз.

Бардык иш-чаралар биргелешип үйрөнүүнүн усулдарына негизделген, анда катышуучуларга жөн гана маалымат берилбейт, алар маселелерге

байланыштуу мааламаттарды изилдеп, талкуулап жана талдап турушу абзел. Бул методика сабаттуулукту көп тараптуу арттыруу максаттарын ишке ашырууда абдан маанилүү, себеби катышуучулар төмөнкүлөрдү аткарышат:

- Негизги компетенттүүлүктү жана жөндөмдөрдү **өрчүтүү**
- Жеке ой-пикирин калыптандырууга, суроолорду жаратууга жана сунуш кылынган маселелерди тереңирээк түшүнүүгө **мүмкүнчүлүк алуу**
- Катышуучулардын үйрөнүүсүнө **көзөмөл жүргүзүү**, кызыкчылыктарына, жөндөмдөрүнө жана көйгөйлөрүнө ылайык талкуулоону уюштуруу
- Катышуучуларга өз-ара эмоционалдык байланыштарын арттырып, өз жүрүм турумун жана мамилесин өркүндөтүү үчүн керек болгон **мейкиндикти жаратуу**

Тайвандын мектеп окуучулары жана мугалимдери “Каттардын Марафону - 2019” өнөктүгүнө катышып, Эл аралык Мунапыс Уюму менен бирге кат жазуу иш-чараларын уюштурушту. © Amnesty International Тайвань

Эгерде сиз биргелешип үйрөнүүнүн усулдарын жакшы билбесеңиз, алгач баштоодон мурун Эл аралык Мунапыс Уюмунун фасилитациялоо (Amnesty International’s **Facilitation Manual**) боюнча колдонмосун карап чыгыңыз. Колдонмону бул жерден таба аласыз: www.amnesty.org/en/documents/ACT35/020/2011/en/

Эл аралык Мунапыс Уюму “**Мунапыс Академиясы** (Amnesty Academy)” аркылуу адам укуктары боюнча ар кандай сабаттуулукту арттыруу курстарын, анын ичинде укук коргоочулар жөнүндө “**Кат Жазуу Марафону**” өнөктүгү тууралуу кыска курсту сунуштайт: <https://academy.amnesty.org/learn>

2019-ЖЫЛДАГЫ ӨНӨКТҮКТӨРДӨ ИЙГИЛИК ЖАРАТКАН ОКУЯЛАР СИЗДИН СӨЗДӨРҮҢҮЗ ЖАШООНУ КАНДАЙ ӨЗГӨРТТҮ

ИРАНДА ЖАЗА МӨӨНӨТҮ АЗАЙТЫЛДЫ

Жүздөрүн ачкан поезд жүргүнчүлөрүнө гүл бергендиги үчүн Ясаман Аряни 2019-жылы 16 жылга эркинен ажыратылган. Анын эркиндиги үчүн дүйнө жүзү боюнча 1 миллион 200 миңден ашуун каттар жазылып, алардын жардамы менен 2020-жылдын февраль айында Ясамандын жазасы кескин кыскарган. Бирок, биз ал бошогончо күрөшүбүздү улантыбыз.

“Биз бардык адилетсиздикке каршы күрөшүү үчүн дүйнө жүзү боюнча биригип жатабыз.”

Кристалл Свейн, Грасси Нарроус

ГРАССИ НАРРОУС ТУРГУНДАРЫНЫН ЖЕҢИШИ, КАНАДА

Бир нече ондогон жылдар бою Грасси Нарроус (Grassy Narrows) же Канаданын жергиликтүү тургундары сымалка ууланып, ден-соолукка байланыштуу эң оор кризистердин биринде азап чегип келишкен. Бул кырдаалдан өзгөчө жабыр тартышкан Грасси Нарроустун жаштары өз коомчулугунун дени сак келечеги үчүн жан урөп, маселеге каршы күрөштүн алдыңкы катарында орун алышкан. *Көп күттүргөн бир нече жылдан соң 2020-жылы 2-апрелде атайын камкордук жайын куруу үчүн 19,5 миллион долларлык (CDN) келишимге кол коюлду - бул Грасси Нарроус тургундарынын чоң жеңиши.*

ТҮШТҮК СУДАНДА ӨЛҮМ ЖАЗАСЫ АЛЫНЫП САЛЫНДЫ

Магай Матиоп Нгонг 15 жашында өлүм жазасына тартылган. Бирок сиздей адамдардын активдүү колдоосунун жардамы менен анын өлүм жазасы 2020-жылдын июль айында жокко чыгарылган. Магайдын өмүрүн сактап калууга чакырган каттар жана твиттер менен кошо дүйнөнүн туш тарабынан аны колдоого 765,000 дей иш-аракеттер жазалды.

“Сизге чоң рахмат. Айтаарга сөз таппай турам. Менин жүрөгүмө толгон кубанычты сөз менен жеткизе албайм”.

Магай Матиоп Нгонг

АДАМ УКУКТАРЫНА КИРИШҮҮ

АДАМ УКУКТАРЫ ЖӨНҮНДӨ

Адам укуктары - бул ар бирибизге таандык болгон негизги эркиндиктер жана коргоолор. Алар жашына, улутуна, жынысына, расасына, ынанымына жана жеке багытына карабастан адамдардын жогорку беделди, тең укуктуулук жана өз ара урматтоо принциптерине негизделген.

Сиздин укуктарыңыз адилеттүү турмушта жашоо жана башкаларга калыс мамиле кылуу, ошондой эле өз жашоонуздун тандоо мүмкүнчүлүгүнө ээ болуу. Адам укуктарынын жалпы негиздери бардык адамзатына таандык жана баарына бирдей. Адамдарды укуктарынан ажыратып кароого жана укуктарын тартып алууга болбойт. Адам укуктарынын негиздери бөлүнбөйт жана бири-бирине көз каранды - алардын бардыгы бирдей мааниге ээ жана бири-бирине тыгыз байланыштуу.

Экинчи Дүйнөлүк Согуш учурунда жасалган мыкаачылыктардан кийин, Адам укуктарынын жалпы декларациясы кабыл алынгандан баштап, адам укуктары боюнча эл аралык документтер дүйнө жүзү боюнча адамдардын жашоосун жакшыртуу үчүн иштелип чыгып, улуттук, аймактык жана эл аралык мыйзамдар үчүн бекем негиз түздү. Адам укуктарынын негиздери расмий бийлик өкүлдөрүнө мыйзам катары каралышы мүмкүн. Анда өкмөт же расмий бийликтегилер үчүн алардын мыйзамдуу аймагында жашаган тургундардын, ошондой эле чет өлкөлөрдөгү жарандардын укуктарын сыйлоого, коргоого жана аларды аткарууга милдеттемелер жүктөлөт.

Адам укуктары - бул иш жүзүндө мүмкүнчүлүк болгондо гана канааттандыра турган жыргалчылык эмес.

Эл аралык Мунапыс Уюмунун Того мүчөлөрү “Кат Жазуу Марафону-2019” өнөктүгүнө кошулуп жатышат. Жыл сайын алар өлкө аймагындагы адамдарды өнөктүккө катышуу үчүн мобилизациялашат.

© Amnesty International Togo

АДАМ УКУКТАРЫНА КИРИШҮҮ

АДАМ УКУКТАРЫНЫН ЖАЛПЫ ДЕКЛАРАЦИЯСЫ (АУЖД)

Адам Укуктарынын Жалпы Декларациясы, Экинчи Дүйнөлүк согуштан кийинки жылдары жаңыдан түзүлгөн Бириккен Улуттар Уюму тарабынан иштелип чыккан. 1948-жылдан бери ал адам укуктары боюнча эл аралык тутумдун негизин түзөт. Дүйнөнүн ар бир өлкөсү ушул документтин 30 беренесинде айтылган жалпы принциптерге баш ийүүгө макулдук берген.

АУЖД - аты айтып тургандай бул декларация. Мында жазылгандай дүйнө жүзүндөгү бардык расмий бийликтегилер адамдарга мамиле жасоодо белгилүү бир стандарттарды сактоого ниеттенишет. Адам укуктары эл аралык укуктун бир бөлүгү болуп эсептелет: АУЖД кабыл алынгандан баштап, анын принциптеринин негизинде көптөгөн башка милдеттүү мыйзамдар жана келишимдер түзүлгөн. Дал ушул мыйзамдар жана келишимдер аркылуу Эл аралык Мунапыс Уюму сыяктуу уюмдар жана кыймылдар, өкмөт же бийликтегилерди эскертип, аларды “Кат Жазуу Марафонунда” айтылган адамдарга колдонгон терс жүрүм турумдарынан жана катаал мамилесинен баш тартууга чакырат.

АДАМ УКУКТАРЫНА КИРИШҮҮ

АДАМ УКУКТАРЫНЫН ЖАЛПЫ ДЕКЛАРАЦИЯСЫ

ЖАРАНДЫК УКУКТАР ЖАНА ЭРКИНДИКТЕР

Жашоо укугу, кыйноолорго жана кулчулукка дуушар болбоо, дискриминацияга жол бербөө.

- 1-берене Өз беделинде жана укуктарында эркин жана тең укуктуулук
- 2-берене Дискриминацияга жол бербөө
- 3-берене Жашоо укугу, эркиндик жана жеке кол тийбестик укуктары
- 4-берене Кулчулукка дуушар болбоо
- 5-берене Кыйноолорго же ырайымсыздыкка дуушар болбоо

ЮРИДИКАЛЫК УКУКТАР

Күнөөсүз деп өзүн эсептөө укугу, акыйкат сот жараянын талап кылуу, камакка алынбоо же эркиндигин сактоо укугу.

- 6-берене Бардык адамдар мыйзам менен корголот
- 7-берене Мыйзам алдында бардыгы бирдей
- 8-берене Мыйзам тарабынан белгиленген негизги укуктары бузулган кезде аларды калыбына келтирүү талаптары
- 9-берене Эч ким мыйзамсыз камакка алынууга, кармалууга же куугунтукталууга тийиш эмес
- 10-берене Акыйкат сот жараянын талап кылуу
- 11-берене Күнөөсү тастыкталганга чейин күнөөсүз деп эсептелүү
- 14-берене Куугунтукка алынганда чет өлкөдөн баш калкалоо чарасын издөө укугу

СОЦИАЛДЫК УКУКТАР

Билим алуу укугу, үй-бүлөө түптөө жана багуу, эс алуу жана ден-соолукка кам көрүү укугу.

- 12-берене Үй-бүлөөлүк жеке турмушуна кийлигишпөө жана турак жайынын кол тийбестигин коргоо укугу
- 13-берене Ар бир мамлекеттин чегинде эркин жашоо жана мамлекеттер ортосунда саякаттоо укугу
- 16-берене Никеге туруу жана үй-бүлөөлүк турмушун баштоо укугу
- 24-берене Эс алуу жана бош убактысын пайдалануу укугу
- 26-берене Билим алуу укугу жана башталгыч билим акысыз болууга тийиш

ЭКОНОМИКАЛЫК УКУКТАР

Турак жайга ээ болуу, эмгектенүү, пенсияга чыгуу жана нормалдуу турмушта жашоо укугу.

- 15-берене Ар бир адам жарандык алууга укуктуу
- 17-берене Өздүк турак жайга жана мүлккө ээ болуу укугу
- 22-берене Социалдык жактан камсыз болуу укугу
- 23-берене Адилеттүү эмгек акыга иштөө жана кесипчилик союздарга кирүү укугу
- 25-берене Ден соолугу жана жыргалчылыгына кам көрүү үчүн жетиштүү турмушта жашоо укугу

САЯСИЙ УКУКТАР

Өлкөнү башкарууга катышуу, добуш берүү, тынч чогулуштарды өткөрүү, сөз эркиндиги, дин тутуу эркиндиги жана ишеним укуктары

- 18-берене Ишеним жана дин эркиндиги укугу
- 19-берене Сөз эркиндиги жана маалыматты жайылтуу укугу
- 20-берене Эркин түрдө тынч чогулуштарга катышуу жана ассоциацияларга кирүү укугу
- 21-берене Өз өлкөндү башкарууга катышуу укугу

МАДАНИЙ ЖАНА ТИЛЕКТЕШТИК УКУКТАРЫ

Коомчулуктун маданий турмушуна катышуу укугу.

- 27-берене Өз коомчулугуңздун маданий жашоосун бөлүшүү укугу
- 28-берене Декларациядагы укуктардын бардыгы жүзөгө ашырыла турган эл аралык тартипке болгон укук
- 29-берене Башкалардын укуктарын сыйлоо жоопкерчилиги
- 30-берене Бул укуктардын бирин дагы тартып алууга тыюу салынат!

ИШ-ЧАРА

АЯЛДАРДЫН УКУКТАРЫН ТАЛАП КЫЛУУ

КОРОНАВИРУСКА КАРШЫ ЧАРАЛАР

Коронавирус пандемиясы учурунда жашаган жеңилдеги калктын саламаттыгын сактоо боюнча кеңешке ылайык иш алып барыңыз, белгиленген коопсуздукту камсыз кылып, физикалык аралыкты сактоо менен иш жүргүзүңүз.

Эгер сиз онлайн форматында иш алып барсаңыз:

- Катышуучулардын активдүүлүгүн жана өз ара байланышын камсыз кыла турган **коопсуз платформаны тандаңыз**.
- Тийиштүү ой жүгүртүүгө жана натыйжалуу жыйынтык чыгарууга ылайыкташтырылган **көнүгүүлөрдү уюштуруңуз (чакан топтордо)**
- Катышуучулардын жигердүүлүгүн арттыруу үчүн **техникалык колдоо көрсөтүңүз**

Коронавирус жараткан абалдан улам мектептер жана башка көптөгөн топтор кадимки ишин улантуу үчүн ар кандай санариптик мейкиндиктерде чогулуп жатышат. Эл аралык Мунапыс Уюму да кезектеги иш-чараларды онлайн форматында өткөрүүнү колдоо үчүн кошумча материалдарды иштеп чыгууда. Толук маалымат үчүн бул веб-баракчасына баш багыңыз: <https://eurasia.amnesty.org/marafon-pisem/>

1 МЕНИН ЧЕЧИМИМ-МЕНИН ЖАШООМ

Катышуучулар менен саламдашкандан кийин алардын ар биринен актай баракка беш-алты чоң желекчеси бар гүл тартууну өтүнүңүз. Алардан ар бир желекчеге алар үчүн абдан маанилүү деп эсептелген жана алардын өз чечими керек болгон нерселерди жазуусун өтүнүңүз. Мисалы, алар кандай кийинишет, кайда окушат, кандай музыканы угушат, кимдер менен достошушат, хоббиси эмне же кандай спорт менен машыгууну каалашат, акчаны кантип коротушат, бош убактысын кандай өткөрүшөт, кимдер менен байланыш, кандай китеп окушат, жана башка нерселер.

Баардыгы гүл желекчелерин толтургандан кийин, катышуучулардан жазгандарын окуусун сураңыз. Аларды баарына көрүнө тургандай, тактага же флипчартка жазыңыз жана тизмеге жаңы нерселерди кошуңуз.

Тизмеге көз чаптырып, бардык катышуучулардан сураңыз:

- **Өзүңүз бир нерсени өз алдынча чече албаган учурда кандай сезимде болосуз?**
- **Эгер кимдир бирөөгө сиз үчүн маанилүү деп эсептелген чечимдерди бекитүү же четке кагуу милдети берилсе, кандай сезимде болот элеңиз?**
- **Сиздин коомдо же өлкөдө бөлөк жыныстагы адамдардын же аял-эркектин ортосунда чечим кабыл алууда айырмачылык барбы? Ооба же жок / Эмне үчүн?**

Катышуучулардан жоопторун топ ичинде бөлүшүүсүн сураңыз.

НЕГИЗГИ ТҮШҮНҮКТӨР

- Укук коргоочу аялдар
- Азаттык же Эркиндик
- Акыйкат сот жараяны
- Сөз эркиндиги
- Жалгыз камоо
- Аялдардын укуктары

БУЛ ИШ-ЧАРА ТУУРАЛУУ

Катышуучулар Нассима Аль-Саданын аялдардын укуктары үчүн күрөшүүдө, кандай укук бузууларга дуушар болгонун окуп чыгышып, аны колдоо үчүн иш-аракеттерди көрүүгө түрткү алышат.

КЕРЕКТҮҮ УБАКЫТ

60 мүнөт

ЖАШ КУРАГЫ: 14+

КҮТҮЛГӨН НАТЫЙЖАЛАР

- Катышуучулар Сауд Арабиясындагы эркектердин камкордугу системасы жана аялдардын коомдогу орду тууралуу маалыматка ээ болушат
- Катышуучулар Сауд Арабиясында укук коргоочу Нассима Аль-Саданын аялдардын теңдиги үчүн күрөштө кандай мыйзам бузууларга туш болгонун талдап чыгышат
- Катышуучулар, Эл аралык Мунапыс Уюмунун “Кат Жазуу Марафону” өнөктүгү жөнүндө үйрөнүп билип, аны колдоо боюнча иш-чараларды өткөрүүгө даярданышат

ДАЯРДЫКТАР ЖАНА КЕРЕКТҮҮ БУЛАКТАР

- Бардык катышуучулар үчүн Нассиманын окуясы жөнүндө кейс-карточкалардын көчүрмөлөрү 11-бет
- Бардык катышуучулар үчүн АУЖДнын мазмунун көчүрмөлөрү 5-бет
- Нассима Аль-Саданын ишинде катталган укук бузуулардын тизмесинин көчүрмөлөрү 10-бет
- Калемдер/ карандаштар/ маркерлер/ сүрөт тартуу жана жазуу үчүн кагаздар

🕒 10 МҮНӨТ

Катышуучулар өзүлөрү кабыл алышы керек болгон чечимдерди алардын ордуна ата-энеси же камкорчусу кабыл алып салса, кандай сезимде болушаарын айтып берсе болот. Бул жерде белгилей кетчү нерсе, мында ата-энелердин жаштар үчүн чечим кабыл алып-албашын талкуулоо эмес, негизгиси, сизге жана сиздин жашооңуз үчүн маанилүү деп эсептелген чечимдерди сиз эмес башка бирөө кабыл алган учурда кандай абалга же сезимге дуушар болоорун талкуулоо.

2 ЭРКЕКТЕРДИН КАМКОРДУК ТУТУМУ

🕒 10 МҮНӨТ

Сауд Аравиясындагы аял канча жашта болбосун, мурунку берилген суроолордун жоопторун башкача кабыл алышы мүмкүн экендигин түшүндүрүңүз. Ал жакта “Эркектердин камкордук тутуму” бардык аялдардан мыйзамдуу түрдө эркек камкорчусунун болушун талап кылат (ал атасы, күйөөсү, бир тууганы же уулу болушу мүмкүн). Бардык кыздар же аялдар жашоосунун ар кандай аспектилери боюнча эркек камкорчунун чечимине баш ийип анын уруксаатын алышы керек. Айрым учурларда аял жесир калганда, анын эркек камкорчусу уулу болуп калышы мүмкүн жана ал жаш курагына карабастан энесинин атынан чечим кабыл алууга укуктуу.

9-беттеги Сауд Аравиясындагы эркектердин камкордугу жөнүндө маалыматты катышуучулар менен бөлүшүңүз.

Катышуучулардан төмөнкүлөр жөнүндө ой-жүгүртүүсүн сураңыз:

- **Эркектердин камкордук тутумунда кайсы адам укуктары коркунучта болушу мүмкүн?**
- **Сауд Аравиясында эмне үчүн мындай өзгөчө система бар жана аялдардын тең укуктуулукка жетүүсүн камсыздоо үчүн эмне кылуу керек деп ойлойсуз?**

Бир нече мүнөттөн кийин топтун ичиндеги айрым жоопторду чогултуп алыңыз. Эркек кишинин камкордук тутуму, айрым адам укуктарынын коркунучка кептелишине алып келет, аларга сөз эркиндиги жана ой жүгүртүү, эркин болуу жана эркин жүрүү укугу кирет.

Эгерде сиз буга чейин катышуучулар менен адам укуктары жөнүндө сүйлөшпөсөңүз, анда бул мүмкүнчүлүктөн пайдаланып, адам укуктары деген эмне экендиги жөнүндө жалпы түшүнүккө ээ болуу үчүн 5-беттеги маалыматтарды пайдаланып айтып бериңиз жана АУЖД боюнча да түшүндүрмө берип кетиңиз.

3 НАССИМАНЫН ОКУЯСЫ

🕒 20 МҮНӨТ

Катышуучуларга Сауд Аравиясында укук коргоочу аялдар көптөгөн жылдар боюу аялдардын укугу үчүн күрөшүп, эркектердин камкордук тутумуна каршы чыгып келе жаткандыгын айтып бериңиз. Ошолордун бири тууралуу мында көбүрөөк үйрөнө турганын айта кетиңиз.

АУЖДнын кыскача нускасын жана Нассима Аль-Саданын кейс карточкасынын көчүрмөсүн катышуучуларга мурда берген эмес болсоңуз аларды таратып бериңиз.

Катышуучуларды чакан топторго бөлүңүз, аларга Нассиманын окуясын окуп чыгуусуна убакыт тааныңыз жана төмөнкү суроолорду бериңиз:

- **Нассиманын окуясын окуп жатканда кандай сезимдер болду?**
- **Нассиманын окуясында кандай укук бузуулар болгон?**
- **Сиздин өлкөңүздөгү кыздардын жана аялдардын абалы кандай? Аялдар эмес эркектер гана чече турган чечимдер барбы? Эркектер менен аялдарга бирдей мамиле жасалабы? Эмне үчүн ооба же жок?**
- **Нассиманын абалын жана башка укук коргоочу аялдардын жагдайын өзгөртүү үчүн эмне кылуу керек?**

Катышуучуларды кайрадан чогултуп, чакан топтордо талкууланган суроолордун жоопторун топтоңуз. 10-бетте көрсөтүлгөн таблицадан Нассимага тиешелүү болгон укуктардын негиздерин карап чыгыңыз.

4 ТАЛКУЛОО

🕒 10 МҮНӨТ

Төмөнкү суроолорду берип талкууну суроо жооп иретинде аяктаңыз:

- Эмне үчүн укук коргоочу аялдар башкаларга караганда көбүрөөк куугунтукка алынышы мүмкүн?
- Акыйкаттыкка жетүү үчүн Нассима Аль-Садага кандай колдоолорду көргөзүп, дагы кандай иш-аракеттерди жүргүзүү керек?
- Бул аракеттер Сауд Арабиясындагы аялдардын күнүмдүк жашоосун кандайча өзгөртө алат?

5 НАССИМА АЛЬ-САДАГА КОЛДОО КӨРСӨТҮҮ

🕒 10 МҮНӨТ

Катышуучуларга, Эл аралык Мунапыс Уюму дүйнө жүзүндөгү адамдарды Нассиманын атынан аракет көрүүгө чакырып жаткандыгын түшүндүрүңүз. Мурунку “Кат Жазуу Марафону” өнөктүктөрүндө ийгилик жараткан айрым окуялар менен бөлүшүңүз жана уюм үчүн адамдардын бийлик өкүлдөрүнө кат жазуусу жана Нассимага колдоо көрсөтүүсү канчалык маанилүү экенин айтып өтүңүз.

Эгерде катышуучуларга берилген убакыттын ичинде кат жазууга же тилектештиктерин билдирүүгө убакыт жетпесе, алар бул иштерди кийинчерээк уюштурууга, же өз ара иштерди бөлүштүрүп алууга болот. Аларды чыгармачылыгын өстүрүүгө үндөңүз.

Убактыңыз болсо, “Кат Жазуу Марафону” жөнүндө 5 мүнөттүк видеону бөлүшүп кетсеңиз болот <https://academy.amnesty.org/learn/course/external/view/elearning/151/marafon-pisem>

КАТ ЖАЗЫП БИР ӨМҮРДҮ САКТАП КАЛ

- Катышуучуларга Сауд Арабия Королдугуна төмөнкү даректен кат жиберүүгө колдоо көрсөтүңүз:

Улуу Урматтуу Падыша Салман ибн Абдул Азиз ибн Абдуррахман Аль Сауд
Сауд Арабиясынын сиздин өлкөдөгү элчилиги
Twitter: @KingSalman
Кайрылуу: Улуу урматтуу Падыша

Катышуучулар кат жазуу үчүн атайын шаблондорду колдоно алышат, керектүү шаблондорду “Кат Жазуу Марафонунун” веб-баракчасынан жүктөп алууга болот <https://eurasia.amnesty.org/marafon-pisem/>.

Ошондой эле катышуучуларга кат жазуу үчүн төмөнкү көрсөтмөлөрдү бере аласыз:

Падышага бул катты өзгөчө стильде кылып жазыңыз:

- Ага өзүңүз жөнүндө бир нерсе айтып бериңиз
- Ага окуя боюнча сизди эмне тынчсыздандырганын айтыңыз
- Ага Нассиманы жана аялдардын укуктарын коргогон башка активисттерди тезинен жана шартсыз түрдө эркиндикке чыгаруусун өтүнүңүз

ТИЛЕКТЕШТИК БИЛДИРҮҮЛӨРҮ

Катышуучуларды Нассимага тилектештигин билдирүүгө же Нассиманын рухун бекем сактоого жардам берүүчү ар кандай сөздөрдү жазууга үндө.

Нассима Аль-Сада жаныбарларды жакшы көрөт жана үйүндөгү бакчасынан эргүү алат. Өзүңүздүн бакчада алектенип жаткан, же жөн гана күн нуруна бөлөнгөн кубанычтуу сүрөтүңүздү социалдык баракчаларыңызга жайгаштырыңыз. Сиз катышуучулар мурунтан даярдаган гүлдөрдү чогултуп, өзүңүздүн гүлүңүз менен бирге сүрөткө

түшсөңүз болот, же алардын бардыгын бириктирип кооз бакча жарата аласыз. Сүрөтүңүзгө Нассима үчүн жеке билдирүүңүздү калтырыңыз.

Билдирүүңүзгө Нассиманын @nasema33 жана @KingSalman белгилерин кошууну унутпаңыз жана #FreeNassima хэштегин колдонуңуз.

САУД АРАБИЯСЫНДАГЫ ЭРКЕКТЕРДИН КАМКОРДУК ТУТУМУ

Бийлик өкүлдөрү 2019-жылдын август айында, позитивдүү жана көптөн бери созулуп келе жаткан өнүгүүдө, дискриминациялык эркектердин камкордук тутумуна карата ири реформаларды жарыялады. Алардын катарында, 21 жаштан жогору аялдарга өз эркинче паспортко тапшырууга жана алууга, ошондой эле саякаттоого уруксаат берилген; 18 жаштан өйдөкү аялдарга жаңы төрөлгөн баланы жаздырууга, тууганынын өлүмүн жана өз никесин же ажырашуусун каттатууга, ошондой эле арыз жазып, үй-бүлөлүк каттоосун алууга; жана аялдар үй-бүлө башчысы болуп саналууга уруксааттар берилген.

Реформалар бул тармактарда аялдардын укуктарын эркектер менен бирдей таанууну камсыз кылып, ошондой эле аялдардын эркин жүрүүсүнө болгон олуттуу чектөөлөрдү жеңилдеткени менен камкордук тутумун таптакыр жойгон жок. Реформалар камкорчусунун уруксаатысыз аялдардын турмушка чыгуусуна же балдарынын никесине макулдугун берүүсүнө жол ачкан жок. Аялдардын жана кыздардын никеде, ажырашууда, мураска ээ болууда жана балдарына жарандыкты өткөрүп берүүдө системалуу басмырлоого туш болуусу мыйзам жана иш жүзүндө өзгөрүүсүз улантылууда.

Азыркы күнгө чейин аялдар менен кыздар сексуалдык жана башка зордук-зомбулуктан жетиштүү деңгээлде корголбой келет. Ал тургай алар үй-бүлөлүк зомбулукка кабылган аялдардын баш калкалоочу жайынан чыгуу үчүн да эркек камкорчунун уруксаатына муктаж.

САУД АРАБИЯСЫНДАГЫ АДАМ УКУКТАРЫНЫН АБАЛЫ

Сауд Арабиясынын бийлиги 2019-жылы сөз эркиндигин чектеп, ар кандай чогулуштарды өткөрүү укуктарын кысымга алууну күчөттү. Алар көптөгөн өкмөткө сын айткандарды, укук коргоочуларды, анын ичинде аялдардын укугун коргогон активисттерди, шиа азчылыгынын өкүлдөрүн жана активисттердин үй-бүлө мүчөлөрүн куугунтуктап, өзүм билемдик менен кармап, негизсиз сот жообуна тартышты. Шииттердин активисттери жана диний ишмерлер каршы пикирлерин билдиргендиги үчүн антитеррордук соттун алдында сот жообуна тартылышты.

Бийлик өкүлдөрү өлүм жазасын кеңири колдонуп, көптөгөн кылмыштарга, анын ичинде баңги кылмыштарына да өлүм жазасын буйрук кылышты. Өлкөнүн шиа азчылыгынан чыккан кээ бир адамдар, адилетсиз соттук кароолордон кийин өлүм жазасына тартылышты.

Бийлик өкүлдөрү репрессиялык эркек камкорчулук тутумунда ири реформаларды жүргүздү, анын ичинде аялдарга паспорт алууга, эркек камкорчусунун уруксаатысыз саякаттоого жана үй-бүлө башчысы болууга мүмкүнчүлүктөр берилди; бирок, аялдардын мыйзамдарда жана башка чөйрөлөрдө иш жүзүндө басмырлоого туш болуусу улантылып, сексуалдык жана башка зордук-зомбулуктардан жетиштүү деңгээлде коргоого алуу чаралары каралган жок.

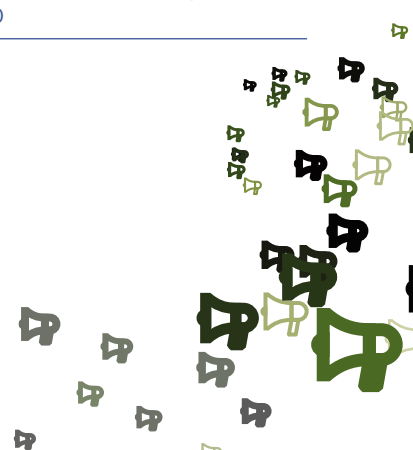
Бийликтегилер жүз миңдеген чет элдик жарандарга иштөөгө, билим алууга жана саламаттыкты сактоо кызматынан пайдаланууга мүмкүнчүлүктөрдү берди. Бирок муну менен катар жүз миңдеген мыйзамсыз иштеген эмгек мигранттарды камакка алышты жана депортациялашты. Бул адамдар иш берүүчүлөрдүн эксплуатациясына кабылган жана камакта жатканда кыйноолорго дуушар болушкан. Ал эми шиит азчылыгына карата басмырлоолор күчүндө калган.

Нассима Аль-Сада
© Private

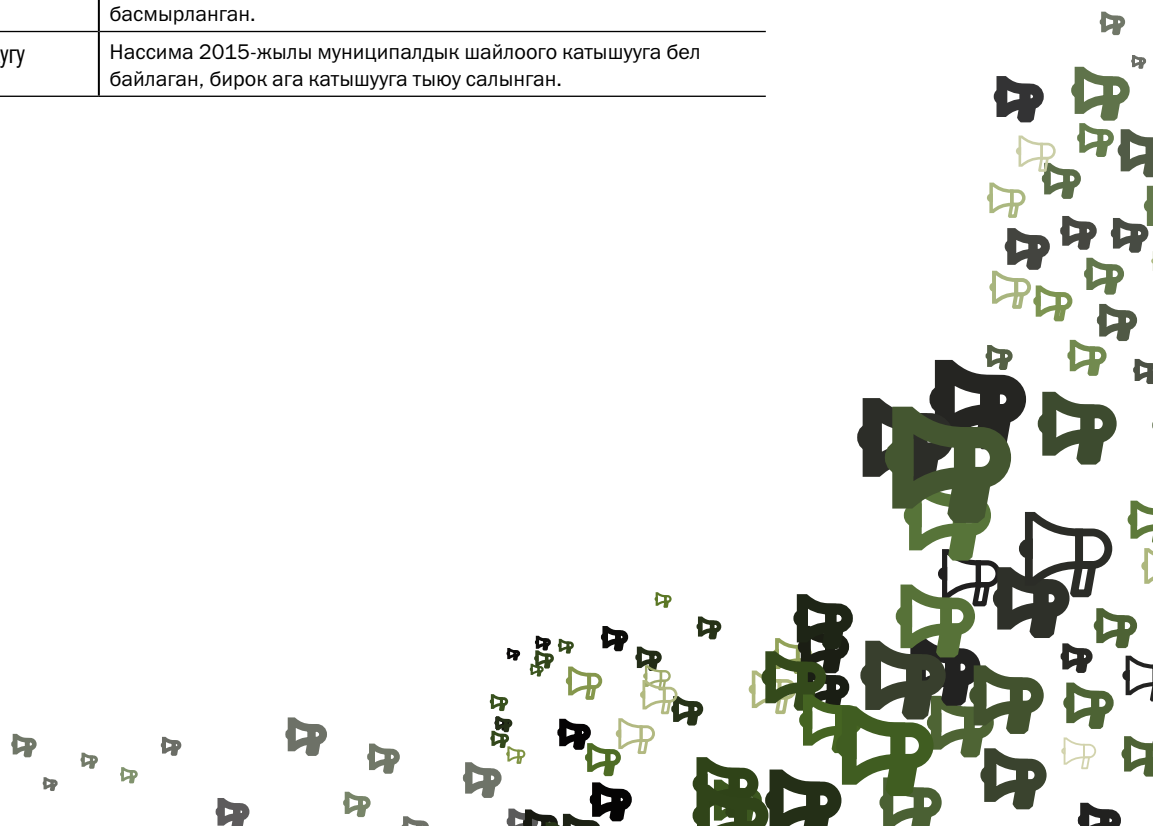
Сауд Арабиясынын эки жылдан берки аялдардын укугун коргогон активисттерге каршы ырайымсыз кысымы. Сиз виртуалдык убакыт тилкесине бул жерден кире аласыз:

https://cdn.knightlab.com/libs/timeline3/latest/embed/index.html?source=1iJrpiNp45E3r-QTCFyOq9JuH9rpaRJBROxrDvmrde00&font=Default&lang=en&initial_zoom=2&height=650

НАССИМА АЛЬ-САДАНЫН ИШИНДЕГИ УКУК БУЗУУЛАР

АДАМ УКУГУНУН АТАЛЫШЫ	НАССИМАНЫН ИШИНЕ КАНДАЙ ТИЕШЕСИ БАР?
Акыйкат сот жараяны	Нассима бир жыл бою айыпсыз камалып, жактоочусу менен жолуга алган жок. Нассиманын соттук отурумдарына дипломаттарга, журналисттерге жана көз карандысыз байкоочуларга катышууга тыюу салынган.
Коопсуздук укугу	Нассима камакка алынганга чейин Твиттерден бир нече онлайн коркутууларды алган.
Эркиндик укугу	Нассима 2018-жылдын июль айынан бери эч кандай айыптар жана соттук териштирүүсүз камакта жатат. Ал 2019-жылдын февраль айынан 2020-жылдын башына чейин камерада жалгыз камалып турган.
Күнөөсү тастыкталганга чейин күнөөсүз деп эсептелүү укугу	Сурак учурунда Нассиманы оозеки коркутутушуп, олтургучка байлап салышкан.
Сөз эркиндиги укугу	Нассима башкалардын сабаттуулугун арттыруу жана аялдардын укуктарын талап кылып айтып чыккандыгы үчүн кармалган.
Күнөөсү тастыкталганга чейин күнөөсүз деп эсептелүү укугу	Нассима 2018-жылдын июль айынан бери эч кандай айыптар жана соттук териштирүүсүз камакта жатат. Ал 2019-жылдын февраль айынан 2020-жылдын башына чейин камерада жалгыз камалып турган.
Дискриминацияга дуушар болбо укугу	Нассима аял укук коргоочусу катары чабуулга кабылган жана аялдарга карата теңсиздикти токтотууну талап кылгандыгы үчүн басмырланган.
Өлкөңүздүн башкарууга катышуу укугу	Нассима 2015-жылы муниципалдык шайлоого катышууга бел байлаган, бирок ага катышууга тыюу салынган.

НАССИМА АЛЬ-САДА, САУД АРАБИЯСЫ

Нассима Аль-Сада жаныбарларды жакшы көрөт жана үйүндөгү бакчасынан эргүү алат. Ал тургай абакта да өзү этияттык менен карап баккан өсүмдүктөрү бар. Бул аны абактан алаксытып, тыш дүйнөгө болгон сагынычын жооткоткон жалгыз көңүл эрмеги.

Нассима өмүрүнүн басымдуу бөлүгүн Сауд Арабиясындагы аялдардын эркиндиги үчүн кам көргөн үгүт иштерине жумшады. Бирок бул иш-аракеттери менен өзүнүн эркиндигин жоготуп алды. Нассима аялдардын унаа айдоо укугун жана күнүмдүк иштерин эркек “камкорчунун” уруксаатын сурабастан ишке ашырууну талап кылган белгилүү активисттердин бири болгон.

Сауд Арабиясынын камкордук көрүү боюнча мыйзамдары аялдардын сыртка чыгуусуна жана башка негизги муктаждыктары үчүн эркек кишинин уруксаатын алууну талап кылган. Акыркы айларда бул мыйзамдар жеңилдетилгенине карабастан, камкордук тутумун токтотууга үгүт иштерин жүргүзгөн аялдар азыр да темир тор артында калышты. “Эмне үчүн бойго жете элек эркек бала бойго жеткен аялдын камкорчусу болушу керек?” деп Нассима 2016-жылы жазган. “Эмне үчүн аялда анын өз чечимине жана жашоосуна жооп бере турган жаш курагы жок? Эмне үчүн эркек киши анын жашоосуна жоопкер болушу керек?”

Нассима адам укуктарын жактаган тынч үгүт иштери үчүн 2018-жылдын июль айында камакка алынган. Ал 2019-жылдын февралынан 2020-жылдын февралына чейин абактагы башка аялдардан обочо, бир камерада жалгыз кармалган. Нассимага жумасына бир жолу үй бүлөөсү менен телефон аркылуу сүйлөшүүгө уруксаат берилип, бирок көрүшүүгө тыюу салынган. Ал тургай жактоочусу менен көрүшүүгө да уруксаат жок.

“Аял жаран катары негизги милдеттерин эркек камкорчусуз өзү аткара албастыгын сезсе, бул анын адамдык сапатын чектейт”, - дейт Нассима.

Нассима жана анын үй бүлөөсү азыркы күнгө чейин күрөшүүдөн баш тарта элек. Биз дагы аларды колдоону улантышыбыз керек.

© Private

“Аял жаран катары негизги милдеттерин эркек камкорчусуз өзү аткара албастыгын сезсе... бул анын адамдык сапатын чектейт”

Нассима Аль-Сада

ЭЛ АРАЛЫК МУНАПЫС УЮМУ ЖӨНҮНДӨ

Эл аралык Мунапыс Уюму - бул адилетсиздикке каршы 7 миллиондон ашык адамдын башын бириктирген глобалдык кыймыл. Биз адам укуктары корголгон адилеттүү жана тең укуктуу дүйнөнү жактайбыз.

Биз качан жана кайсыл жерде мыйзам бузуулар болсо, аларды иликтеп фактыларды ачыкка чыгарабыз. Биз бийлик өкүлдөрүнүн, уюмдардын жана таасирдүү топтордун берген убадаларын аткаруусуна жана эл аралык укуктарды сыйлоосун колдойбуз. Биз менен иштешкен адамдардын таасирдүү окуяларын айтып берүү менен дүйнө жүзү боюнча миллиондогон колдоочуларды өзгөрүүлөр үчүн күрөшүүгө жана алдыңкы катардагы активисттерди коргоого үндөйбүз. Биз билим жолу жана окуп үйрөнүү аркылуу адамдардын өз укуктарын коргоосуна көмөктөшөбүз.

Биздин аракеттер адамдардын укуктарын коргоого жана арттырууга багытталат. Биз адамдарды өлүм жазасынан алып калуудан сексуалдык жана репродуктивдик укуктарын алдыга жылдыруусуна, дискриминацияга каршы күрөшүүдөн качкындар менен мигранттардын укугун коргоого чейин колдоо көрсөтүп келебиз. Кыйноочуларды жоопко тартууга жардам беребиз. Кысымдуу мыйзамдарды өзгөртүүгө аракет көрөбүз. Сөз эркиндиги алынып же өз оюн айткандыгы үчүн камалгандардын боштондугун талап кылабыз. Биз эркиндигине жана кадыр-баркына, беделине коркунуч жаралган ар бир адамды коргоого даярбыз.

ЭЛ АРАЛЫК МУНАПЫС УЮМУ

ЭЛ АРАЛЫК КАТЧЫЛЫК

www.amnesty.org

Peter Benenson House
1 Easton Street
London WC1X 0DW
United Kingdom

e: contactus@amnesty.org
t: +44-20-74135500
f: +44-20-79561157

December 2020
Index: POL 32/2890/2020 English

All images © Amnesty International unless otherwise stated.
Cover photograph: © Private
Script development: © David Hunter

AMNESTY
INTERNATIONAL

